

CREDINȚE ȘI OBICEIURI MAGICE VRĂJI ȘI DESCÂNTECE

1. Tema și planul lucrării. 2. Magia și agenții ei. 3. Reprezentări și practici magice: strigoii, joimărițele, măiestrele. 4. Alte practici magice. 5. Descântelele ca formă de magie medicală. 6. Considerații sociologice

1. Între vrăji și descântece este o deosebire de atitudine și orientare a spiritului; deși sunt de aceeași natură (spirituală) și funcționează pe aceeași schemă de gândire, ele merg în direcții opuse și cu efecte contrarii; unele au un caracter mai mult distructiv, iar altele sunt acte de promovare. Expresia de magie medicală, nu rareori folosită, este mai potrivită acestora din urmă.

În vechiul sat românesc exista o medicină populară care cuprindea două feluri de activități fundamentale deosebite, dar care colaborau cu știința sau fără știința practicienilor. Exista în primul rând o medicină empirică pozitivă, care aparținea științei populare, iar în al doilea rând funcționa o medicină ce aparținea unei activități spirituale, în cazul de față activității magice.

Deși aceste două feluri de activități funcționau pe principii deosebite și se supuneau unor metode cu totul aparte, ele apăreau de obicei nedespărțite în posesia și puterea aceleiași persoane, deținătoare a diverselor mijloace de vindecare. Medicina empirică pozitivă putea să aibă o circulație de sine stătătoare și putea fi practică de oricine; ea avea însă un câmp de activitate redus și mai mult pe cazuri banale. Atunci când devenea o activitate specializată, era practică de anume persoane, socio-

tite cu „puteri” excepționale. Deținătorul științei medicale populare era tot același om înzestrat, ale cărui însușiri ieșeau din comun. Dincolo de datele pozitive empirice pe care el le stăpânea, funcționau și altele, de natură spirituală, un întreg sistem de credințe și practici.

În studiul de față vom încerca să prezentăm câteva dintre reprezentările și actele magice cele mai interesante și frecvente din aceeași zonă etnografică a Țării Bârsei.

2. În vechiul sat românesc funcționa un întreg sistem de credințe care făceau să apară o seamă de practici. Pentru problema noastră, adică aceea a magiei, trei reprezentări par să fie dominante și de un interes deosebit. E vorba de strigoi (moroi) de joimărițe și de măiestre.

Reprezentările pomenite mai sus, sub forme asemănătoare sau sub alte forme, erau răspândite pe toate zonele etnografice ale țării. Pentru mentalitatea în care funcționau, ele apar ca realități obiective și prezențe active, apar ca un dat peste care voința omului nu poate trece. Luarea manei la vite (vacii, oi), luarea manei la recoltă (grâne, fructe etc.), luarea tortului de cânepă și a altor bunuri, îmbolnăvirea oamenilor sau a vitelor, toate acestea sunt fapte care se produc cu adevărat, dar pentru mentalitatea omului din satul tradițional ele aveau alt resort mintal. În interiorul sistemului său de credințe nimic nu părea discordant, ceea ce îl obliga să le recunoască ca atare. Unele dintre ele sunt privite ca adevărate calamități, asemenea celor naturale, ca molima, focul sau ploile (în această zonă mai puțin seceta), dar a căror prezență nu este lipsită de legături cu fenomenele spirituale de natură magică, așa cum vom vedea în paginile ce urmează.

Reprezentarea cea mai frecventă și cu urmările cele mai grave este, fără îndoială, aceea a strigoilor, mai ales că ea se întrupează în om. Activitatea magică, puterea ei nu rareori distructivă, așa cum apare în vrăji sau farmece, este socotită ca emanând de aici, adică din natura și spiritul nefast prezent în unii oameni.

Nu oricine poate săvârși astfel de acte; cel ce le săvârșește are o anume putere, aparținând unei naturi deosebite de aceea a oamenilor obișnuiți, am putea spune chiar în afara oamenilor normali. În jurul acestor practicieni plutește o atmosferă de mister și teamă, și iată de ce:

„Nu oricine poate face farmece; puterea o au numai unii; da cine-i știe păcatele de unde o au; poate au și ei Dumnezeu lor; ei nu-s ca toată lumea.” (2)

„Sunt unii oameni de fac fermece; au așa o putere de strică tot acolo unde și-o pus gându; oamenilor nu le place da le e teamă.” (17)

În satul Poiana Mărului este răspândită credința că ei sunt strigoi și sunt așa din naștere; se cunoaște după căița (peliță) de pe cap, ceea ce impune din primul moment o mare atenție:

„Când să naște cu căiță pe cap, atunci e strigoi; copilul să trage să o mânce și dacă o mîncă, atunci să face sigur strigoi. Trebuie să i-o ia din timp.” (20)

„Șișcă [vrăjitoare] este așa, un om sau o femeie - da mai mult femeie - de să ține cu necuratu. Nu e oricine șișcă; sunt mai mult din neam. Zice că e numa a treia generație de copil din flori, care are coadă la spate.” (17)